

Jelena DRLJEVIĆ*
Univerzitet u Beogradu

TERMINOLOGIJA IZ OBLASTI VESLANJA U ITALIJANSKOM I SRPSKOM JEZIKU

1. Uvod

Jezik struke, kao jedan od oblika jezičkog raslojavanja, predstavlja nepresušan izvor istraživanja, kako onih tradicionalnih koja se odnose na ispitivanje terminoloških aspekata posebnih naučnih i stručnih disciplina, tako i onih, uslovno rečeno novijeg datuma¹, koja za cilj imaju rasvetljavanje brojnih sociolingvističkih, takozvanih vertikalnih dimenzija njegove primene i razvoja: didaktike nastave jezika struke, divulgacije naučnih tekstova, ispitivanje registra naučnih tekstova, nivoa specijalizacije jezika struke u odnosu na publiku (Cortelazzo 1994: 3; Drljević 2021: 211; Đorović 2011: 757–758).

Jezik sporta predstavlja jednu u nizu različitih realizacija stručnog jezika te je tako moguće pratiti raznovrsnu terminologiju u odnosu na vrstu sporta, ali i različite leksičke varijacije zavisno od komunikativnog konteksta ili korisnika koji se njime služe – bilo da je reč o komunikaciji između učesnika koji se profesionalno bave sportom ili o novinskim rubrikama koje su posvećene sportskim dešavanjima i namenjene široj publici. U ovom radu ćemo se posvetiti jednom segmentu ovog domena jezika struke koji dosad nije obrađen ni u italijanskoj ni u srpskoj lingvističkoj literaturi – veslanju. Posebnu pažnju ćemo posvetiti veslačkoj terminologiji, na primeru italijanskog i srpskog jezika. Predstavićemo terminološki repertoar ove sportske oblasti, istaći uticaje drugih jezika i dati uvid u kontrastivne odnose između dva jezika.

* jelena.drljevic@fil.bg.ac.rs

¹ Istraživanja vezana za vertikalno raslojavanje jezika struke započela su osamdesetih godina XX veka.

2. Jezik sporta

Jezik sporta moguće je definisati, prema Domeniku Proietiju (Domenico Proietti), kao skup tehničkih termina pojedinačnih sportskih disciplina i usmenih ili pisanih diskursnih žanrova koji za cilj imaju obaveštavanje i komentarisanje sportskih dešavanja (Proietti 1993: 10). Đan Luiđi Bekarija (Gian Luigi Beccaria) u studije jezika sporta uključuje i žargon kojim se služe navijači, i naglašava da jezik sporta treba istraživati kao tehnički jezik jer poseduje specifičan i precizan domen upotrebe (Beccaria 1973: 46).

Razvoj jezika sporta neodvojiv je od razvoja sporta kao zabavno-rekreativne ili profesionalne aktivnosti i razvoja novinarstva i novinskog jezika. Engleski jezik sporta, na primer, jačao je uporedo sa istorijskim razvojem žurnalizma u ovoj zemlji, i to od XVIII veka sve do masovne cirkulacije i distribucije štampe koja započinje krajem XIX veka (Spurr 2001: 83). Izuzetak na ovom polju ne predstavlja ni Italija u kojoj naglašeni razvoj sporta krajem XIX veka utiče na nekoliko pojava: ulazak pojedinih sportskih termina u italijanski jezik (*alpinismo*, *maratona*, *allenamento*, *canottaggio*, *ciclismo*), stvaranje posebne novinske rubrike posvećene sportskoj hronici i, konačno, objavljivanje prvih sportskih novina koje izlaze i dan-danas – *La Gazzetta dello Sport* (Migliorini 2001: 641).

Prisustvo sporta u medijima (preko štampe i radija, do televizije i interneta) doprinelo je njegovoj popularnosti i značaju, i uslovalo nastanak i razvoj jezika sportskog novinarstva u kome se na najočigledniji način, i to svakodnevno, može pratiti evolucija ovog diskursa. S tim u vezi, studije posvećene jeziku sportskog novinarstva (posebno jeziku fudbala) do danas su najbrojnije i predstavljaju najveći izvor saznanja u ovom domenu jezika struke (Siebetcheu 2020: III).

Jezik sporta, kao između ostalog i jezici drugih struka, neodvojiv je od socijalnog i kulturnog konteksta i različitih korisnika koji se njime služe. U zavisnosti od komunikativne situacije u kojoj se upotrebljava možemo pratiti variranje ovog diskursa u uslovima treniranja, timskog rada ili sportskih takmičenja. Sportska komunikacija uslovljena je socijalnim ulogama korisnika, pa tako razlikujemo jezik sporta koji se stvara u govornoj interakciji između sportista, sportiste i trenera, sportista i navijača ili samih navijača. Jezički odnosi u ovoj oblasti stvaraju se i indirektno, na primer u uslovima praćenja sportskih dešavanja putem medija tokom kojih primaoci poruke reaguju verbalno na igru (Kowalikova 2009: 64–65). Prema podeli koju iznosi Tvorek (Tworek) postoji devet polja komunikacije kad je reč o jeziku sporta: jezik sportskih pravila, jezik nauke, štampe, televizijskih sportskih programa, radijskih programa, jezik sportista i trenera, navijača, novinara koji prenose sportska dešavanja na stadionima i jezik intervjuja, kao kom-

binacija jezika koji upotrebljavaju različiti korisnici (novinari, navijači, sportisti i treneri) (Tworek u Taborek 2012: 238–239).

2.1. Pregled istraživanja italijanskog i srpskog jezika sporta

Lingvista Đakomo Devoto (Giacomo Devoto) priznat je kao rodonačelnik na polju naučnog istraživanja italijanskog jezika sporta, budući da 1939, u okviru prvog broja specijalizovanog lingvističkog časopisa *Lingua nostra* objavljuje, između ostalog, i članak *Le lingue speciali: le cronache del calcio*. Devoto analizira registar sportskih hronika koje se bave fudbalom, opisujući ovaj jezik kao tehničko-narodni, a registar dinamičan i telegrafske prirode (Grozio 2009: 188).

Među istraživanjima italijanskog jezika sportskog novinarstva koja su objavljena u prve dve decenije ovog veka izdvojili bismo rad Klaudija Đovanardija (Claudio Giovanardi) koji u prvi plan, u okviru leksičke analize jezika sporta, stavlja dvosmerno kretanje sportskih termina: iz jezika sporta u opšti jezik (npr. *alzare la guardia* ili *in zona Cesarini*) i iz opšteg jezika, procesom semantičke specijalizacije/redefinicije, u jezik sporta (*campo, rete, palo, porta*). Osim leksičkih osobenosti, Đovanardi skreće pažnju i na veliko prisustvo hiperbole u jeziku sporta koja se, između ostalog, postiže upotrebom prideva upečatljive semantike: *pugno micidiale, sforzo sovraumano* (Giovanardi 2009: 293–321).

Poljske lingvistkinje Julija Murman (Julia Murrmann) i Patricija Surmaj (Patrycja Surmaj) u svom radu analiziraju jezik već pomenutog sportskog žurnala *La gazzetta dello Sport* (vidi poglavlje 2), fokusirajući se na opisivanje njegovih funkcionalnih osobenosti i mogućih uticaja na sportske fanove. Rezultati istraživanja pokazuju veliko prisustvo pozajmljenica, i to ponajviše anglicizama, dok je broj hispanizama, galicizama i germanizama u korpusu ovog istraživanja znatno manji. Značajno je i prisustvo skraćenica i akronima i to u slučajevima sportskih udruženja i federacija, ali i prenošenja naziva sportskih tehnicizama (K.O. – *knock-out*). Autorke izdvajaju i veliki broj metafora, u najvećem broju slučajeva preuzetih iz ratne ili vojne sfere (*la Fiorentina si è impadronita subito della seconda parte, sfiorando il bersaglio*), ali i pozorišne i muzičke umetnosti (*La difesa giallorossa è più ballerina*), kao i primetan broj frazeologizama (Murrmann, Surmaj 2015: 204–210).

Najnovija istraživanja italijanskog jezika sporta objavljena su 2020. u zborniku *Dinamiche sociolinguistiche e didattica delle lingue nei contesti sportivi*. Pored upadljivo velikog broja članaka posvećenih tradicionalno jeziku fudbala, obrađuju se i analiziraju i jezici drugih sportova: ragbija,

basketa, atletike, odbojke, mešovitenih borilačkih veština. Veliki broj radova posvećen je sociolingvističkim dinamikama u jeziku sporta, s posebnim osvrtom na prisustvo neitalijanskih igrača u italijanskim klubovima i italijanskih igrača u drugim sportskim kulturama (Siebetcheu 2020).

Studije posvećene srpskom jeziku sporta orijentisane su u najvećoj meri na prisustvo anglicizama i različite načine njihove adaptacije. Među novijim naučnim radovima izdvajamo autorku Ćirić-Duvnjak koja se, po sopstvenim rečima, oslanja na istraživanja istaknutih lingvista Rudolfa Filipovića, Ranka Bugarskog i Mire Ilić koji su postavili temelje u istraživanju problematike adaptacije anglicizama u srpskom i hrvatskom jeziku. Ćirić-Duvnjak istraživanju pristupa uopšteno, ne izdvajajući posebno nijednu sportsku disciplinu. Pored velikog broja primera anglicizama u sportskoj terminologiji na srpskom jeziku koje razvrstava prema različitim vidovima adaptacije i integracije na fonološkom, morfološkom i semantičkom nivou, autorka obrađuje i temu potrebne i prekomerne (često i neadekvatne) upotrebe anglicizama u srpskoj sportskoj terminologiji (Ćirić-Duvnjak 2013: 64–69).

Temom anglicizama u srpskom sportskom jeziku bavi se i autorka Radojković (2018) fokusirajući se na dnevnu štampu i sportsku rubriku u listovima Politika, Danas, Telegraf i Novosti, kao i na tekstove preuzete iz Sportskog žurnala. Autorka obrađuje različite načine adaptacije anglicizama na ortografskom, fonološkom i morfološkom nivou, zaključujući iz dobijenih rezultata da „anglicizmi koji su u srpskom jeziku adaptirani putem ortografske, fonološke kao i morfološke adaptacije nisu veoma frekventni u sportskim časopisima internet portala srpskih novina” (Radojković 2018: 325, 327).

Autorka Budiničić (2022: 301–305) analizira terminologiju olimpijskih borilačkih sportova: boksa, mačevanja, džuda, karatea, tekvonda i rvanja. Istražuje, poput gorenavedenik autorki, problematiku adaptacije anglicizama, ali i termina iz drugih jezika, poput francuskog ili japanskog koji direktno ili preko engleskog jezika postaju deo leksičkog fonda ovih sportskih disciplina. Izdvojene termine Budiničić razvrstava prema različitim načinima adaptacije: preoblikovanje (*boxing – boks, judo – džudo*), direktan prevod (*fencing – mačevanje, wrestling – rvanje*), kalkiranje, funkcijska aproksimacija (*phrase d'armes – faza borbe*) i opisno/definicij-sko prevođenje (*derobement – sečivo koje je bilo sakriveno ili nedostupno protivnikovoj paradi*).

Uzevši u obzir gorenavedene tendencije u istraživanju italijanskog i srpskog jezika sporta te opšte usmerenje istraživača u ovoj oblasti na terminosistem ovog stručnog domena, odlučili smo da u ovom radu iznesemo

pregled ključnih termina u veslanju i pružimo uvid u njihove specifičnosti u italijanskom i srpskom jeziku.

3. Nekoliko reči o veslanju

Kako beleži enciklopedija *Trekani*, aktivnost samog veslanja datira od trenutka kad je čovek shvatio da uz pomoć stabla drveta i sile koju omogućava snaga ruku i poluga može da se prevozi po vodi. Plovila su se tokom vremena menjala i usavršavala, a sa njima i tehnika veslanja i veslo kao neophodan instrument, ali i svrha plovidbe kao takve: od transporta i ribolova, do trgovine i ratovanja.

Prva svedočanstva o veslačkim takmičenjima vidljiva su na slikama iz grobnica egipatskih faraona, a prvi opisi trka zabeleženi su u *Vegilijevoj Eneidi* mnogo vekova kasnije. Poznato je da su takmičenja na vodi bila veoma popularna u vreme kad Rimsko carstvo počinje da jača i kao pomorska sila, i da se posebna pažnja posvećivala obuci i usavršavanju veslača na tadašnjim plovilima u cilju uspešnijeg ratovanja tokom pomorskih bitaka. Strast prema veslanju u narednim vekovima vezuje se za jačanje pomorskih republika, a posebno mesto, tokom viševjekovnog razvoja ove sportske discipline, pripada prvoj, istorijski potvrđenoj veslačkoj trci koja se odigrala u Veneciji 1315. godine (www.treccani.it). S tim u vezi, ne treba zaboraviti da termin *regata* potiče iz venecijanskog dijalekta (*regata* < *rigatta* < *riga* ili *regata* < *regatar* – *contendere, disputare, gareggiare* (www.etimo.it).

Kolevkom modernog veslanja smatra se Engleska u kojoj je, nevezano za sportska dešavanja, tokom vekova bio prisutan prevoz građana Londona preko Temze. Mnogi izvori beleže 1715. kao godinu kojom se obeležava početak sportskog veslanja. Te godine preminuo je engleski plemić *Dogget* (*Dogget*) koji je ustanovio trku profesionalnih veslača od Londonskog mosta do četvrti Čelsi (*Chelsea*), i koja se vozi i dan-danas (www.treccani.it, *Vremeplov 2020*: 1).

Tokom XIX veka veslanje se, kao takmičarki sport, posebno razvijalo kroz organizovanje univerzitetskih *regata*, poput one između Oksoforda i Kembridža 1829. i između Harvarda i Jejla 1852. Profesionalno sportsko veslanje u Italiji, u odnosu na Englesku ili Nemačku, počinje relativno kasno – u drugoj polovini XIX veka, ali se od samog početka aktivno razvijalo, tako da je i prva veslačka federacija FISA (*Fédération International des Sociétés d’Aviron*) osnovana u Torinu 1892 (<https://www.esportiformatorisportivi.it/>). Četiri godine kasnije, veslanje biva uključeno i među olimpijske sportove na prvim modernim Olimpijskim igrama 1896. godine (*Fourny et al. 2007*: 96).

Prvi veslački klubovi na teritoriji Srbije osnovani su u Zrenjaninu 1883, dve godine kasnije u Novom Sadu, dok je prvi veslački klub u Beogradu osnovan 1922. Iste godine osnovan je veslački savez Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca koji 1924. postaje član međunarodnog saveza FISA (Vremeplov, br. 1: 1–3).

Veslanje se prema psihofiziološkom kriterijumu, uz plivanje, trčanje ili biciklizam, može svrstati u sportove automatizma, dok ga je prema utilitarnom kriterijumu Pjera de Kubertena (Coubertin) moguće definisati kao lokomotornu sportsku disciplinu. Na osnovu kombinovanih kriterijuma, koje danas prihvata Međunarodni olimpijski savez, veslanje spada u nautičke sportove odnosno sportove na vodi (Đorđević 2014: 5–6).

4. Veslačka terminologija

Italijanski termin *canottaggio* kojim se označava veslanje kao sportska disciplina datira s kraja XIX veka i potiče od francuske reči *canotage* izvedene od *canot* u značenju čamac (De Muro, Garzanti). Leksemu *canottiere* (veslač) u najvećem broju slučajeva zamenjuje daleko starija leksema *vogatore* (< *vogare* – veslati) koja datira iz prve polovine XIV veka. Iako se slažu u pogledu datiranja glagola *vogare*, italijanski rečnici pružaju drugačija etimološka objašnjenja za ovu leksemu. Etimološki rečnik italijanskog jezika vezuje ovu reč direktno za srednjovekovni nemački jezik iz kog, posredstvom francuskog, ova leksema ulazi u leksički fond italijanskog jezika (< fr. *voguer* < nem. *Wogen*, dem. od *Woge* – talas). S druge strane, Garzanti moguće poreklo ove lekseme vezuje za latinski glagol *vocare* (zvati, pozvati) odnosno za imperativ ovog glagola kojim su se veslači na galijama bodrili da održavaju ritam u veslanju. Srpska reč *veslo* praslavenskog je porekla, poput još nekoliko leksema iz iste tematske grupe koja se odnosi na plovidbu: lađa, čun, krma (Dragičević 2018: 24).

Veslačka terminologija raspolaže leksemama koje se vezuju za različite veslačke discipline, tehnike veslanja, kategorije veslača i njihove uloge, vrste čamaca i njihove sastavne delove te vrstu vesala. U skladu sa ovim podelama obradićemo terminologiju svake ponaosob uz adekvatno objašnjenje, pružajući uvid u terminološke osobenosti i kontrastivne odnose između italijanskog i srpskog jezika. U selekciji i klasifikaciji termina, kao i u pružanju pojmovnih i etimoloških objašnjenja za pojedine termine služili smo se Vizuelnom sportskom enciklopedijom u prevodu na srpski jezik (Fourny Denis et al. 2007: 96–99), digitalnim izdanjem časopisa Vremeplov (<https://vkczvezda.rs/>), Italijansko-srpskim rečnikom Ivana Klajna, Velikim rečnikom stranih reči i izraza (Klajn, Šipka), Sportskom enciklopedijom na

italijanskom jeziku (<https://www.espertiformatorisportivi.it/>), enciklopedijom Treccani (<https://www.treccani.it/>) i digitalnim izdanjima Etimološkog rečnika italijanskog jezika, rečnika Garzanti i De Mauro.

4.1. Veslačke discipline

Disciplinu i njen naziv određuje niz činilaca: kategorija veslača (uzrast, težina i pol), broj takmičara u čamcu, broj vesala i vrsta posade. U tabeli koja sledi nazivi veslačkih disciplina na italijanskom i srpskom jeziku predstavljeni su na osnovu pomenutih kriterijuma.

Kriterijumi podele na veslačke discipline	italijanski	srpski	objašnjenje
uzrast veslača	allievo	/	10–14 godina
	ragazzo	/	15–16 godina
	junior	juniori (J)	do 18 godina; prema ital. kategorizaciji 17–18 godina
	under 23	mlađi seniori (B)	19–23 godine; prema ital. kategorizaciji 19–22
	senior A	seniori (A)	preko 24 godine; prema ital. kategorizaciji od navršene 23 godine
Težina	libera (heavyweight)	teški veslači	
	pesi leggeri (PL) /lightweight	laki veslači (L)	za muškarce do 72,5 kg pojedinačno; kod višečlanih ekipa pojedinačna težina ne sme prelaziti 70 kg; kod žena maksimalna pojedinačna težina iznosi 59 kg odnosno za ekipe 57 kg.

broj veslača u čamcu	singolo/skiff	skif ²	jedan veslač
	doppio/duo	dvojac	dva veslača
	quattro	četverac	četiri veslača
	otto	osmerac	osam veslača
broj vesala	(remi di) coppia	skul (x)	dva vesla; “x” je univerzalna skraćenica kojom se označavaju posade sa dva vesla
	(remi di) punta	s jednim veslom	nema skraćenice, već izostanak skraćenice „X” upućuje na to da takmičari drže po jedno veslo u ruci
vrsta posade	con (+)	+ (sa kormilarom)	
	senza (-)	- (bez kormilara)	

Tabela br. 1. *Termini kojima se označavaju veslačke discipline*

Kao što se vidi iz Tabele br. 1, kad je reč o disciplinama definisanim na osnovu uzrasta veslača, italijansko sportsko veslanje raspolaže sa dve discipline, i samim tim dve lekseme više, a razlog za to moguće je, prema našem mišljenju, pripisati dužoj tradiciji ovog sporta u Italiji. U vezi sa terminima *junior* i *senior*, i italijanski i srpski jezik koriste termine iz latinskog jezika (*junior* < lat. *iunior/junior*, komp. < *iuvenis*³; *senior* < lat. *senior*, komp. < *senex*). Zanimljiva je starosna kategorija između juniora i seniora za koju italijanski jezik, kao i u mnogim slučajevima nevezanim za jezik sporta, pozajmljuje u integrisanom obliku leksemu iz engleskog *under*, dok se srpski jezik odlučuje za opisnu varijantu ovog uzrasta (*mlađi seniori*). Kod kategorije težine veslača italijanski jezik, za razliku od srpskog, paralelno koristi i oblike neadaptiranih anglicizama i italijanske reči⁴. Za nazive veslačkih disciplina definisanih brojem veslača u čamcu italijanski jezik koristi termine iz latinskog jezika. Srpski jezik za disciplinu sa jednim veslačem isključivo upotrebljava termin francuskog porekla koji je posredstvom engleskog, grafološkom adaptacijom, postao deo srpske terminologije ove

² Ovim terminima označava se u jeziku veslanja i vrsta veslačkog čamca.

³ Latinizam *junior*, specifičan za jezik sporta, u italijanski jezik ušao je preko engleskog (<https://www.garzantilinguistica.it/>).

⁴ Za brojne druge primere paralelne upotrebe anglicizama i italijanskih termina u jeziku sporta, posebno fudbala, konsultovati Samardžić (2011: 40).

sportske oblasti (< engl. skiff; < fr. esquif). Kod naziva disciplina u kojima u čamcu vesla više od jednog veslača srpski jezik iz oblika zbirne imenica (dvoje) i varijante prisutne u zapadnom delu prostora srpskog književnog jezika (četvero, osmero) izvodi imenice tipične za jezik nautike – *dvojac*, *četverac*, *osmerac*. Italijanski termini *coppia* i *punta* i srpski *skul* i *rimen* označavaju istovremeno veslačku disciplinu, vrstu vesala i vrstu čamaca (kao što se vidi iz Tabela 3 i 4). Dok italijanski koristi naziv *coppia* (par) koji je, osim u jeziku sporta, široko rasprostranjen u opštem jeziku da označi vezu između dve osobe, životinje ili stvari, srpski jezik za ovaj pojam koristi adaptiranu pozajmljenicu iz engleskog jezika (< engl. scull). Termin (*remodi*) *punta* (ital. vrh, šiljak) moguće je protumačiti nazivom za lopatu vesla koja od devedesetih godina prošlog veka dobija naziv „sekira” prema obliku koji podseća na mesarsku sekiru. Isti pojam se u srpskom jeziku označava terminom *rimen* koji je posredstvom engleskog jezika (*rimen boats*⁵) došao iz latinskog (< remare – veslati < remus – veslo).

4.2. Tehnike veslanja

Tehnike veslanja suštinski su određene različitim fazama tokom ciklusa veslanja. Svaku fazu prati određeni pokret nogu, gornjeg dela tela i ruku. Svaki pokret utiče na zaveslaj odnosno položaj lopatice vesla tokom zaveslaja. Upravo iz tog razloga, razlikujemo četiri tehnike veslanja, nazvane prema fazama tokom jednog zaveslaja.

italijanski	srpski	objašnjenje
attacco	prednji položaj	trenutak ulaska vesla u vodu i potiskivanja čamca (početak zaveslaja)
passata/spinta	provlak	veslač upire nogama o dno čamca, klizi unazad, čamac dobija na brzini
finale/uscita	balans	vesla su spuštena a lopatica van vode na kraju zaveslaja
ripresa	zadnji položaj	vraćanje vesla u početni položaj; priprema za početak novog zaveslaja

Tabela br. 2. *Termini kojima se označavaju tehnike veslanja*

Anglicizmi izostaju kad je u pitanju terminologija kojom su označene tehnike veslanja. Na ovom planu uočavamo semantička nepodudaranja

⁵ Preuzeto sa <https://rowing-sport.blogspot.com/>

između italijanskih i srpskih termina: *attacco* – *prednji položaj*, *finale/uscita* – *balans* i *ripresa* – *zadnji položaj*. Takođe, možemo primetiti da italijanski termin *ripresa* (ponovni početak, nastavak) preciznije objašnjava poslednju fazu zaveslaja.

4.3. Vrste čamaca i posada

italijanski	srpski	objašnjenje
vrste čamaca		
barche di coppia	skul	vrsta uskog i laganog čamca u kom se vesla s jednim ili više pari skul vesala
barche di punta	rimen	svaki veslač ima jedno veslo
posada		
armo di coppia	skul	svaki veslač ima dva vesla
singolo	skif	jedan veslač koji uvek vesla s dva vesla – 1x
doppio/due di coppia	dvojac skul/dubl skul/dabl skul	2 veslača od kojih svaki ima po dva vesla – 2x
quattro/quattro di coppia	skul četverac	4 veslača od kojih svaki ima po dva vesla – 4x
armo di punta	rimen	
due con (2+)	dvojac s kormilarom	2 veslača od koji svako drži po jedno veslo sa obe ruke (2+)
due senza (2–)	dvojac bez kormilara	
quattro con (4+)	četverac s kormilarom	4 veslača od koji svako drži po jedno veslo sa obe ruke (4+)
quattro senza (4–)	četverac bez kormilara	
otto con (8+)	osmerac s kormilarom	osam veslača od koji svako drži po jedno veslo sa obe ruke (8+)

Tabela br. 3. *Termini kojima se označavaju vrste čamaca i posada*

U Tabeli br. 3 posebnu pažnju privlači italijanski termin *armo* (< *armare* – naoružati, pom. opremiti brod) koji se isključivo vezuje za sportske čamce u značenju *posada*. Srpski jezik u označavanju posade sa dva veslača koji veslaju u skul čamcu koristi paralelno izraze *dvojac skul*, *dubl skul* i *dabl skul*. Neusklađena adaptacija anglicizma *double* jasno se vidi u poslednja dva primera.

4.4. Vesla, delovi čamca i oprema⁶

italijanski	srpski	objašnjenje
vesla		
coppia	skul veslo	kratko veslo (oko 3m)
girone	prsten	deo vesla koji stoji u viljušci izbočnika
impugnatura	drška	
pala	lopata/lopatica	
(remo di) punta	rimen veslo	dugačko veslo (380cm); može da bude levo (ofarbano je zelenom bojom) ili desno (obeleženo crvenom bojom) u odnosu na stranu čamca
delovi čamca i oprema		
carrello	sedište/rol	sedište se kreće na dve šine, prateći pokrete i povećavajući dužinu i snagu zamaha
guide	vođice/šine	metalne šine po kojima se kreće sedište veslača
pallina	loptica	nalazi se na vrhu pramca, određuje pobjednika i redstavlja zaštitu u slučaju sudara
paraspruzzi/paraonde	talasnjača	sprečava ulazak vode u čamac; nalazi se ispred pramca
pedaliera/pedana/scarpe	odupirač/papuče/patike	pričvršćene su za dno čamca i fiksiraju stopala veslača

⁶ Iz Tabele br. 4 namerno su izostavljeni termini: *pramac*, *krma* i *kormilo* (*prua*, *popa*, *timone*) jer je reč o delovima čamca koji su prisutni na svim plovilima, i nisu tipični za jezik veslanja.

scalmiera/braccio	ausleger/izbočnik	metalna bočna struktura na koju se postavljaju vesla
scalmo	viljuška/ušica/rašlja	deo opreme na samom kraju izbočnika koji drži prsten vesla i omogućava da se veslo pravilno pokreće
cavo/cavetto di comando	upravljačke sajle	koristi ih kormilar za upravljanje kormilom

Tabela br. 4. *Termini kojima se označavaju vrste vesala, delovi čamca i oprema*

Italijanska leksema *carrello* (< *carro* – kola) u osnovnom značenju (*pokretna*) *kolica* prisutna je u brojnim domenima, dok u jeziku veslanja označava sedište koje se kreće po šinama.

Među terminima kojima se označavaju delovi čamca posebnu pažnju privlači termin *talasnjača* izveden iz grčke lekseme *talas* (gr. *θάλασσα* – more). Ovaj termin je, prema istraživanju grecizama u srpskom jeziku Jasne Vlajić-Popović, zabeležen jedino u Rečniku srpskih govora Vojvodine u značenju „gornja daska da talas ne prebaci...” (Vlajić-Popović 2011: 207). Italijanski termini *paraspruzzi* i *paraonde* primeri su produktivnih složenica s glagolskom osnovom (od *parare* – odbraniti, štititi).

Kad je reč o opremi kojom se fiksiraju stopala veslača za dno čamca i italijanski i srpski jezik raspolažu većim brojem termina. Zanimljivo je da italijanske termine *pedaliera* i *pedana* nijedan od rečnika koje smo koristili prilikom ovog istraživanja ne vezuje za veslanje. Iako poseduju isti koren (*piede* – stopalo), termin *pedaliera* suštinski se odnosi na uređaj ili deo u vozilu (automobilu, manjem avionu, helikopteru) u kom su smeštene pedale; u mehanici označavati zupčanik na biciklu; u jeziku muzike označava nožnu klavijaturu kod nekih instrumenata. S druge strane, termin *pedana*, pored osnovnog značenja (oslonac, podijum, prostirka na koju se oslanjaju stopala), prisutan je u sportovima poput: atletike (odskočna daska, zaletište), mačevanja (podloga na kojoj se bore mačevaoci), košarke (deo terena sa kog se lopta ubacuje u koš). Srpski termin *odupirač* (što bi odgovaralo italijanskom *pedana*) upućuje na odupiranje veslača opružanjem nogu (Vremeplov br. 3: 11). U čamcima koji se proizvode od 1970. na odupirač se montiraju veslačke patike (*scarpe*).

Italijanski termin *scalmo* (starije *scarmo*) grčkog je porekla (*skalmós* < *skalléuō* = kopam). U italijanski jezik ulazi u drugoj polovini XV veka

i pripada isključivo pomorskoj terminologiji. Od ovog termina je izveden, i značajno kasnije postao deo italijanskog leksičkog fonda (1813), termin *scalmiera*. Kad je reč o srpskom jeziku, u upotrebi su tri termina (viljuška, ušica, rašlja) od kojih svaki upućuje na oblik ovog dela veslačkog čamca, a nijedan od termina nije specifično vezan samo za jezik nautike. Dok se termin *izbočnik*, prema specijalizovanom časopisu za veslanje *Vremeplov*, retko koristi u veslanju, termin *ausleger* široko je prihvaćen. Termin *ausleger* koji se u srpskom jeziku odomaćio ušavši iz nemačkog jezika (pom. potporanj za vesla na čamcu) zapravo potiče iz engleskog jezika (<*out+rigger* – koji ima spoljnu opremu). Naime, nekada su viljuške (*scalmo*) bile pričvršćene za sam čamac, da bi u prvoj polovini XIX veka bile pričvršćene na najpre drvene, a potom metalne konstrukcije postavljene izvan čamca (ital. *fuoriscalmo*).

5. Zaključak

U radu smo obradili veslačku terminologiju na italijanskom i srpskom jeziku i pružili uvid u poreklo pojedinih termina, uticaje drugih jezika i kontrastivne razlike između dva jezika. Dobijeni rezultati leksičke analize navode na zaključak da je, očekivano, uticaj engleskog jezika najviše prisutan, i to u srpskom više nego u italijanskom jeziku. Prisutni su u oba jezika u malom broju slučajeva grecizmi i reči francuskog porekla, dok srpski jezik raspolaže i jednim neadaptiranim germanizmom, kao i leksemom praslavenskog porekla iz čije osnove je ova sportska disciplina i dobila naziv.

Iako veslanje ne raspolaže prevelikim brojem tipičnih termina, ova terminološka analiza može poslužiti kao solidno polazište za dalja istraživanja leksičkog fonda ostalih nautičkih sportova.

BIBLIOGRAFIJA

- BECCARIA, Gian Luigi (1973). *I Linguaggi Settoriali in Italia*. Milano: Bompiani.
- BUDINČIĆ, Valentina (2022). Adaptacija sportskih termina iz engleskog jezika u srpskom na korpusu leksike borilačkih sportova. Članak u pdf-u dostupan na <https://izdanja.filfak.ni.ac.rs/zbornici/2022>
- ĆIRIĆ-DUVNJAK, Katarina (2013). Uloga anglicizama u sportskoj terminologiji srpskog jezika. *SPORT – Nauka i praksa* 3 (1), 63–70.
- VLAJIĆ-POPOVIĆ, Jasna (2011). Grecizmi u srpskim narodnim govorima (nateritoriji Vojvodine). *Južnoslovenski filolog*. LXVII, 197–216.

- DRAGIĆEVIĆ, Rajna (2018). *Srpska leksika u prošlosti i danas*. Novi Sad: Matica srpska.
- ĐORĐEVIĆ, Dragana (2014). *Sportska terminologija u standardnom arapskom jeziku*. Doktorska disertacija dostupna na <https://nardus.mpn.gov.rs/>
- FOURNY Denis et al. (prevod Bogunović Goran et al.) (2007). *Sportovi: vizuelna enciklopedija*. Beograd: Kreativni centar.
- GIOVANARDI, Claudio (2009). *Il linguaggio sportivo*. In: Trifone Pietro (ed.). *Lingua e identità. Una storia sociale dell'italiano*. Roma: Carocci Editore, 293–321.
- GROZIO, Riccardo (2009). *Mass-media, propaganda e immaginario durante il fascismo*. In: Canella, Maria/Giuntini, Sergio (ed.). *Sport e fascismo*. Milano: Franco Angeli, 181–196.
- KOWALIKOVA, Jadwiga (2009). *Language of sport in the context of communication and culture*. *Studies in physical culture and tourism* 16 (1), 63–67.
- MIGLIORINI, Bruno (izdanje 2001). *Storia della lingua italiana*. Firenze: Tascabili Bompiani.
- MURRMANN, Julia/Surmaj Patrycja (2015). *La peculiarità del linguaggio giornalistico sportivo in base all'analisi degli articoli della Gazzetta dello Sport*. *Italica Wratislaviensia*, 6, 197–216.
- PROIETTI, Domenico (1993). *La lingua in gioco. Linguistica italiana e sport (1939 – 1992)*. Roma: Pellicani.
- RADOJKOVIĆ, Jovana (2018). *Anglicizmi u sportu*. *Book of proceedings "International scientific conference on information technology and data related research"*, 324–329.
- SAMARDŽIĆ, Mila (2011). *Pogled na reči*. Beograd: Filološki fakultet uNiverziteta u Beogradu.
- SIEBETCHEU, Raymond (ed.) (2020). *Dinamiche sociolinguistiche e didattica delle lingue nei contesti sportivi*. Edizioni Università per Stranieri di Siena.
- SPURR, Barry (2001). *The Language of Sport*. <https://core.ac.uk/download/pdf/229426592.pdf> (14.7.2023).
- TABOREK, Janusz (2012). *The language of sport: Some remarks on the language of football*. In: Lankiewicz, Hadrian/Wąsikiewicz-Firlej, Emilija (ed.). *Informed teaching – premises of modern foreign language pedagogy*. Piła: Kunke Poligrafia, 237–255.

Rečnici

Garzanti linguistica, dostupno na <https://www.garzantilinguistica.it/>

Il nuovo De Mauro, dostupno na <https://dizionario.internazionale.it/>

- Klajn, Ivan (1997). Italijansko-srpski rečnik. Beograd: Nolit.
- Klajn, Ivan/Šipka, Milan (2012). Veliki rečnik stranih reči izraza. Šesto izdanje. Novi Sad: Prometej.
- Pianigiani, Ottorino. Vovabolario Etimologico della Lingua Italiana, dostupno na <https://www.etimo.it/>
- Šamšalović, Gustav (1971). Njemačko-hrvatski rječnik. Zagreb: Zora.

Sajtografija

- Vremeplov, dostupno na <https://vkczvezda.rs/wp/wp-content/uploads/2021/11/vremeplov.pdf>
- <https://www.treccani.it/>
- <https://www.etimo.it/>
- <http://www.serbian-rowing.org.rs/>
- <https://www.espertiformatorisportivi.it/Canottaggio/>
- <https://rowing-sport.blogspot.com/>